

Àmbit social i criminològic

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS
I FORMACIÓ ESPECIALITZADA

Ausiàs March, 40
08010 Barcelona
TEL. 93 207 31 14
FAX: 93 207 67 47

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

DOCUMENTS DE TREBALL

CONSELL d'EUROPA

Ús de la presó preventiva,

les condicions en les quals té lloc

i les mesures de protecció contra els abusos

Recomanació R(2006)13

del Comitè de Ministres als estats membres sobre l'ús de la presó preventiva, les condicions en les quals té lloc i les mesures de protecció contra els abusos

(Adoptada pel Comitè de Ministres de 27 de setembre de 2006 en la 974a reunió dels representants dels Ministres)

El Comitè de Ministres, de conformitat amb els termes de l'article 15.b de l'Estatut del Consell d'Europa

Considerant la importància fonamental de la presumpció d'innocència i el dret a la llibertat de les persones;

Conscient dels danys irreversibles que la presó preventiva pot causar a persones a les quals finalment es declari innocents o que siguin posades en llibertat, i de l'impacte negatiu que la presó preventiva pot tenir en la continuïtat de les relacions familiars;

Tenint en compte les conseqüències financeres de la presó preventiva per a l'Estat, per als individus afectats i per a l'economia en general;

Observant el nombre considerable de persones que estan en presó preventiva i els problemes resultat de la superpoblació de les presons;

Vistos la jurisdicció de la Cort Europea dels Drets humans, els informes del Comitè Europeu per a la prevenció de la tortura i les penes o els tractes inhumans o degradants, i les opinions dels organismes de les Nacions Unides constituïts en virtut de convenis de protecció dels drets humans;

Tenint en compte la Recomanació R(2006)2 del Comitè de Ministres sobre les Normes Penitenciàries Europees i la Recomanació Núm. R (99) 22 del Comitè de Ministres referent a la superpoblació de les presons i la inflació carcerària;

Considerant la necessitat de garantir que el recurs a la presó preventiva sigui sempre excepcional i sigui sempre justificat;

Tenint presents els drets humans i les llibertats fonamentals de totes les persones privades de llibertat i l'especial necessitat d'assegurar no només que les persones que es troben en presó preventiva puguin preparar la seva defensa i mantenir les relacions familiars, sinó també que no se les tingui en condicions incompatibles amb la seva condició jurídica, que està fonamentada en la presumpció d'innocència;

Considerant la gran importància atribuïda al desenvolupament de les regles internacionals referents a les circumstàncies en les quals la presó preventiva està justificada, els procediments mitjançant els quals se la imposa o manté, i les condicions en les quals es reté les persones condemnades a presó preventiva, així com també els mecanismes per a l'aplicació efectiva d'aquestes regles;

Recomana que els governs dels estats membres divulguin els principis estipulats en l'annex a aquesta Recomanació, que substitueix la Resolució (65)11 sobre presó preventiva i la Recomanació núm. R(80)11 del Comitè de Ministres als estats membres referent a la custòdia abans del judici, i que es guiïn per aquests principis en la seva legislació i pràctica.

Annex a la Recomanació R(2006)13

Regles sobre l'ús de la presó preventiva, les condicions en les quals té lloc i les mesures de protecció contra els abusos

Preàmbul

Aquestes regles pretenen:

- a.* establir límits estrictes a l'ús de la presó preventiva;
- b.* encoratjar l'ús de mesures alternatives sempre que sigui possible;
- c.* requerir una decisió de l'autoritat judicial per a la imposició i el manteniment de la presó preventiva i les mesures alternatives;
- d.* assegurar que les persones condemnades a presó preventiva es trobin en condicions adequades i subjectes a règims apropiats a la seva condició jurídica, que es basa en la presumpció d'innocència;
- e.* requerir instal·lacions idònies i una gestió apropiada per a la detenció de les persones condemnades a presó preventiva;
- f.* assegurar l'establiment de mesures de protecció efectives contra possibles incompliments de les regles.

Aquestes regles reflecteixen els drets humans i les llibertats fonamentals de totes les persones, però especialment la prohibició de la tortura i dels tractes inhumans o degradants, el dret a un judici just i els drets a la llibertat i la seguretat i al respecte de la vida privada i la vida familiar.

Aquestes regles són aplicables a totes les persones sospitoses d'haver comès un delictes, però inclouen requisits especials per als infractors menors d'edat i altres persones especialment vulnerables.

I. Definicions i principis generals

Definicions

1. [1] “Presó preventiva” és tot període de detenció d’una persona sospitosa d’haver comès un delictes, ordenat per una autoritat judicial i previ a la condemna. També inclou tot període de detenció de conformitat amb les regles referents a la cooperació judicial internacional i l’extradició, subjecte als requisits específics corresponents. No inclou la privació de llibertat inicial portada a terme per un policia o un agent de les forces de seguretat (o per qualsevol persona autoritzada a actuar com a tal) a efectes d’interrogatori.

[2] “Presó preventiva” també inclou tot període de detenció després de la condemna durant el qual les persones que esperen que es dicti sentència o que es confirmi la condemna segueixen sent tractades com a persones no condemnades.

[3] “Presumptes delinqüents en presó preventiva” són persones que han estat condemnades a presó preventiva i que encara no compleixen una sentència de presó o que estan detingudes en virtut d’altres instruments.

2. [1] “Mesures alternatives” a la presó preventiva pot incloure, per exemple: l’obligació de la persona de presentar-se davant d’una autoritat judicial com i quan se li requereixi, no interferir en el curs de la justícia i no adoptar determinats comportaments, inclosos comportaments relacionats amb una professió o ocupació determinada; l’obligació d’informar diàriament o periòdicament una autoritat judicial, la policia o una altra autoritat; l’obligació d’acceptar la supervisió d’un organisme nomenat per l’autoritat judicial; l’obligació de sotmetre’s a vigilància per mitjans electrònics; l’obligació de residir en una adreça específica, amb o sense condicions quant a les hores que s’hi puguin passar; la prohibició d’abandonar llocs o barris determinats sense autorització, o de no entrar-hi; la prohibició de trobar-se amb determinades persones sense autorització; l’obligació de lliurar passaports o

altres documents d'identificació; i l'obligació de proporcionar o assegurar garanties financeres o d'altre tipus relacionades amb el comportament durant el període previ al judici.

[2] Sempre que sigui viable, les mesures alternatives s'aplicaran en l'Estat en el qual el presumpte delinqüent resideix normalment, si l'Estat en el qual ha comès presumptament el delicte és un altre.

Principis generals

3. [1] En vista tant de la presumpció d'innocència com de la presumpció en favor de la llibertat, l'empresonament preventiu de les persones sospitoses d'haver comès un delicte no serà la norma, sinó l'excepció.

[2] No hi haurà cap requisit que obligui a condemnar a presó preventiva les persones sospitoses d'haver comès un delicte (o una classe determinada d'aquestes persones).

[3] En casos individuals, la presó preventiva només s'utilitzarà quan sigui estrictament necessari i com a mesura d'últim recurs; no se la utilitzarà a efectes punitius.

4. A fi d'evitar un ús inadequat de la presó preventiva, s'haurà de preveure el ventall més ampli possible de mesures alternatives i menys restrictives per al tractament de presumptes delinqüents.

5. Els presumptes delinqüents en presó preventiva estaran subjectes a condicions apropiades a la seva condició jurídica; això implica l'absència de restriccions que no siguin les necessàries per a l'administració de justícia, la seguretat de la institució, la seguretat dels presoners i del personal, i la protecció dels drets de tercers i implica, en particular, el compliment dels requisits de les Normes Penitenciàries Europees i demés regles establertes en la Part III d'aquest text.

II. L'ús de la presó preventiva

Justificació

6. En general, es recorrerà a la presó preventiva només en el cas de persones sospitoses d'haver comès delictes que podrien conduir a l'empresonament.

7. Només es podrà condemnar una persona a presó preventiva quan es donin les quatre condicions següents:

- a. hi ha sospites raonables que la persona ha comès un delicte; i
- b. hi ha raons importants per creure que, si se la posa en llibertat, la persona (i) escaparà, o (ii) cometrà un delicte greu, o (iii) interferirà en el curs de la justícia, o (iv) serà una amenaça greu per a l'ordre públic; i
- c. no hi ha cap possibilitat d'aplicar mesures alternatives per abordar els problemes plantejats a *b.*; i
- d. és una mesura adoptada com a part del procés de justícia penal.

8. [1] A fi d'establir si les circumstàncies plantejades en la Regla 7*b.* existeixen, o segueixen existint, així com també si se les podria reduir satisfactòriament mitjançant l'ús de mesures alternatives, caldria que les autoritats judicials responsables de determinar si es decretarà la presó preventiva per als presumptes delinqüents, o si se la mantindrà en el cas que ja hagi estat decretada, apliquessin criteris objectius.

[2] La responsabilitat de determinar que existeix un risc important i que no se'l pot reduir recau en el fiscal o en el jutge encarregat de la investigació.

9. [1] La determinació d'un risc es basarà en les circumstàncies individuals de cada cas, però es tindran en compte les següents:

- a. la natura i gravetat del delicte presumptament comès;

- b. la pena probable en cas condemna;
- c. l'edat, estat de salut, caràcter, antecedents i circumstàncies personals i socials de la persona afectada, i, en particular, els seus vincles amb la comunitat; i
- d. la conducta de la persona afectada, especialment si ha complert les obligacions que se li puguin haver imposat en procediments penals anteriors.

[2] El fet que la persona afectada no sigui ciutadana de l'Estat en el qual se suposa que ha comès el delicte, o que no hi tingui altres lligams, no serà, per ell mateix, suficient per concloure que hi ha risc de fuga.

10. Sempre que sigui possible, s'haurà d'evitar la presó preventiva en el cas de presumptes infractors que tinguin la responsabilitat principal de tenir cura de criatures.

11. En decidir si s'ha de prolongar la presó preventiva, es tindrà en compte que l'evidència concreta que en el seu moment va fer que es considerés apropiat l'ús d'aquesta mesura, o que es considerés inapropiat l'ús de mesures alternatives, pot haver esdevingut menys determinant amb el pas del temps.

12. L'incompliment de les mesures alternatives pot estar subjecte a sanció, però no justificarà automàticament que es condemni una persona a presó preventiva. En aquests casos la substitució de les mesures alternatives per la presó preventiva requerirà una motivació específica.

Autorització judicial

13. La responsabilitat d'imposar la presó preventiva, d'autoritzar-ne la continuació i d'imposar mesures alternatives serà assumida per una autoritat judicial.

14. [1] Després de la privació inicial de llibertat per part d'un membre de les forces de seguretat (o per qualsevol altra persona autoritzada a actuar com a tal), la persona sospitosa d'haver comès un delicte serà portada

immediatament davant d'una autoritat judicial a efectes de determinar si la privació de llibertat està justificada o no, si se l'ha de prolongar o no, o si el presumpte infractor ha de ser condemnat a presó preventiva o a mesures alternatives.

[2] L'interval entre la privació inicial de llibertat i la compareixença davant de l'autoritat esmentada preferentment hauria de ser inferior a quaranta-vuit hores i, en molts casos, pot ser que sigui suficient un interval molt més curt.

15. L'estat d'emergència de conformitat amb l'article 15 del Conveni Europeu de Drets Humans no portarà a un interval superior a set dies entre la privació inicial de llibertat i la compareixença davant d'una autoritat judicial que determini presó preventiva, llevat que sigui totalment impossible la celebració d'una vista.

16. L'autoritat judicial responsable d'imposar a una persona la presó preventiva o d'autoritzar-ne la continuació, així com també d'imposar-li mesures alternatives, haurà de conèixer i decidir l'assumpte sense dilació.

17. [1] L'autoritat judicial haurà de revisar periòdicament si segueix estant justificada la condemna d'una persona a presó preventiva, i ordenarà la posada en llibertat de la persona sospitosa del delictes quan conclogui que una o més de les condicions de les Regles 6 i 7 *a, b, c* i *d* ja no es compleixen.

[2] L'interval entre revisions normalment no serà superior a un mes, llevat que la persona afectada tingui el dret de presentar, i fer que sigui examinada en qualsevol moment, una sol·licitud de posada en llibertat.

[3] La responsabilitat de garantir que aquestes revisions s'efectuïn recaurà en el Ministeri Fiscal o en l'autoritat judicial que investigui el cas, i en l'eventualitat que ni el Ministeri Fiscal ni l'autoritat judicial que investigui el cas presentin una petició de manteniment de la presó preventiva, tota persona subjecta a aquesta mesura serà posada automàticament en llibertat.

18. Tota persona condemnada a presó preventiva, així com també tota persona subjecta a una pròrroga de la presó preventiva o a altres mesures alternatives, tindrà el dret d'apel·lar contra aquesta sentència i haurà de ser informada dels seus drets quan es dicti sentència.

19. [1] Els presumptes delinqüents en presó preventiva tindran el dret específic a una ràpida compareixença davant del tribunal, a fi que aquest determini la legalitat de la seva detenció.

[2] Aquest dret es podrà fer efectiu mitjançant la revisió periòdica de la presó preventiva quan aquesta revisió permeti que es plantegin tots els aspectes rellevants per a la compareixença.

20. L'estat d'emergència de conformitat amb l'article 15 del Conveni Europeu de Drets Humans no afectarà el dret del presumpte delinqüent en presó preventiva de qüestionar la legalitat de la seva detenció.

21. [1] Tota sentència d'una autoritat judicial de condemna d'una persona a presó preventiva, de manteniment de la presó preventiva, o d'imposició de mesures alternatives haurà d'estar motivada, i es lliurarà a la persona afectada una còpia de les motivacions.

[2] Només en circumstàncies excepcionals no es notificaran les motivacions el mateix dia en què es dicti la sentència.

Durada

22. [1] La presó preventiva només es mantindrà mentre es compleixin totes les condicions de les regles 6 i 7.

[2] En cap cas la durada de la presó preventiva podrà excedir la pena que podria ser imposada pel delictes en qüestió, i normalment no podrà ser desproporcionada a aquesta.

[3] En cap cas la presó preventiva vulnerarà el dret de la persona detinguda a ser jutjada en un temps raonable.

23. El fet que s'hagi previst un període màxim de presó preventiva no ha d'impedir que s'examini periòdicament la necessitat real del manteniment de la prisió preventiva en les circumstàncies específiques de cada cas.

24. [1] És responsabilitat del Ministeri Fiscal o de l'autoritat judicial que investiga el cas actuar amb la diligència deguda en la conducció de la investigació i assegurar-se que se sotmeti a rigorosa revisió l'existència de raons per al manteniment de la presó preventiva.

[2] Es donarà prioritat als casos que impliquin persones que ja han estat condemnades a presó preventiva.

Assistència lletrada, presència de la persona afectada i interpretació

25. [1] La intenció de demanar presó preventiva i les raons per fer-ho s'hauran de comunicar immediatament a la persona afectada en una llengua que pugui entendre.

[2] La persona per a la qual es demana presó preventiva tindrà dret a assistència lletrada durant el procediment i a oportunitats adequades de consultar amb el seu advocat a fi de preparar la seva defensa. S'informarà la persona afectada d'aquests drets amb temps suficient i en una llengua que pugui entendre, a fi que els pugui exercir.

[3] Aquesta assistència lletrada anirà a càrrec de l'erari públic quan la persona per a la qual es demana presó preventiva no se la pugui permetre.

[4] L'estat d'emergència de conformitat amb l'article 15 del Conveni Europeu de Drets Humans normalment no hauria d'afectar el dret d'accés a un advocat i de consulta amb aquest en el context dels procediments de presó preventiva.

26. La persona per a la qual es demana presó preventiva i el seu advocat tindran accés, amb la deguda antelació, a la documentació rellevant per a aquesta decisió.

27. [1] La persona estrangera per a la qual es demani presó preventiva tindrà el dret que es notifiqui aquesta possibilitat al cònsol del seu país amb temps suficient perquè li pugui prestar assessorament i assistència.

[2] Sempre que sigui possible, aquest dret s'haurà de fer extensiu a les persones que tenen la nacionalitat tant del país en el qual se'ls demana presó preventiva com d'un altre.

28. La persona per a la qual es demana presó preventiva tindrà el dret de comparèixer en els procediments relatius a la presó preventiva. En determinades condicions, aquest requisit es podrà satisfer mitjançant l'ús de sistemes de vídeo apropiats.

29. Quan la persona afectada no entengui ni parli l'idioma normalment utilitzat en els procediments judicials, quan comparegui davant l'autoritat judicial que ha de considerar la imposició de la presó preventiva se li proporcionaran, a expenses de l'erari públic, serveis d'interpretació adequats.

30. Es donarà a les persones que compareguin en procediments judicials de presó preventiva l'oportunitat de rentar-se i, en el cas dels homes, d'afaitar-se, llevat que hi hagi el risc que això resulti en una alteració fonamental del seu aspecte usual.

31. Les regles precedents d'aquesta secció també s'aplicaran al manteniment de la presó preventiva.

Informació a la família

32. [1] La persona per a la qual es demana la presó preventiva (o se'n demana el manteniment) tindrà el dret que s'informi la seva família, amb la deguda antelació, de la data i el lloc dels procediments de presó preventiva, excepte

quan això resultaria en un risc greu de perjudici per a l'administració de justícia o la seguretat nacional.

[2] En tota circumstància, la decisió relativa a l'establiment de contacte amb els familiars dependrà de la persona per a la qual es demana la presó preventiva (o se'n demana el manteniment), llevat que no tingui competència legal per prendre aquesta decisió o que hi hagi alguna altra justificació de pes.

Deducció de la sentència del període previ passat en presó preventiva

33. [1] El període de presó preventiva previ a la condemna, independentment del lloc on se l'hagi complert, es deduirà de la durada de la sentència de presó subsegüentment imposada.

[2] Els períodes de presó preventiva es podrien tenir en compte a l'hora d'establir la pena imposada, si no és de presó.

[3] La natura i la durada de mesures alternatives imposades prèviament també es podria tenir en compte a l'hora de dictar la sentència.

Compensació

34. [1] Es tindrà en compte la previsió de compensacions per a les persones enviades a presó preventiva que posteriorment no siguin condemnades pel delicte pel qual es va dictar la presó preventiva; aquesta compensació podrà cobrir la pèrdua d'ingressos, la pèrdua d'oportunitats i els danys morals.

[2] Aquesta compensació no serà obligatòria quan quedi establert que, o bé la persona detinguda ha contribuït activament amb el seu comportament al caràcter raonable de la sospita que havia comès un delicte, o bé ha obstruït deliberadament la investigació del delicte en qüestió.

III. Condicions de la presó preventiva

General

35. Les condicions de la presó preventiva es regiran, de conformitat amb les regles establertes a continuació, per les Normes Penitenciàries Europees.

Absència d'una institució de presó preventiva

36. [1] El presumpte delinqüent en presó preventiva només abandonarà la institució de presó preventiva a efectes de més investigació si així ho autoritza un jutge o fiscal, o amb el consentiment exprés del presumpte delinqüent en presó preventiva i per un temps limitat.

[2] En tornar a la institució de presó preventiva, el presumpte delinqüent en presó preventiva serà sotmès, a petició seva i tan aviat com sigui possible, a un examen mèdic complet portat a terme per un metge o, excepcionalment, per un infermer o infermera qualificats.

Tractament mèdic continuat

37. [1] S'adoptaran mesures perquè els presumptes delinqüents en presó preventiva puguin continuar els tractaments mèdics o dentals necessaris que rebien abans de la seva detenció, si així ho decideix el doctor o dentista de la institució de presó preventiva, de ser possible en consulta amb el metge o dentista del presumpte delinqüent en presó preventiva.

[2] Es donarà als presumptes delinqüents en presó preventiva l'oportunitat de consultar el seu propi metge o dentista, i de ser tractats per aquests, si la necessitat mèdica o dental així ho requereix.

[3] Si es rebutja la sol·licitud d'un presumpte delinqüent en presó preventiva de consultar el seu propi metge o dentista, s'hauran d'explicar les raons de la decisió.

[4] Els costos en què s'incorri no seran responsabilitat de l'administració de la institució de presó preventiva.

Correspondència

38. Normalment no hi haurà restriccions pel que fa al nombre de cartes enviades i rebudes per presumptes delinqüents en presó preventiva.

Dret de vot

39. Els presumptes delinqüents en presó preventiva podran votar en les eleccions públiques i referèndums que se celebrin durant el període de presó preventiva.

Educació

40. La presó preventiva no haurà de pertorbar indegudament l'educació dels nens o les persones joves ni interferir indegudament en l'accés a una educació més avançada.

Disciplina i càstigs

41. Els càstigs disciplinaris imposats als presumptes delinqüents en presó preventiva no podran tenir l'efecte de prolongar la durada de la presó preventiva ni interferir en la preparació de la defensa dels presumptes delinqüents.

42. El càstig en una cel·la d'aïllament no afectarà l'accés a un advocat i haurà de permetre un contacte mínim amb la família a l'exterior. No hauria d'afectar les condicions de detenció del presumpte delinqüent a la presó pel que fa a

roba de llibre, exercici físic, higiene, accés a materials de lectura i a representants religiosos autoritzats.

Personal

43. El personal que treballa en una institució de detenció amb presumptes delinqüents en presó preventiva serà seleccionat i format de manera que sigui capaç de tenir plenament en compte la situació i les necessitats especials dels presumptes delinqüents en presó preventiva.

Procediments de queixa

44. [1] Els presumptes delinqüents en presó preventiva hauran de tenir mitjans de presentar queixes, tant dins com fora de la institució de detenció, i tindran dret d'accés confidencial a l'autoritat pertinent encarregada d'atendre les seves queixes.

[2] Aquests mitjans seran addicionals a qualsevol altre dret de reclamar judicialment.

[3] Les queixes es resoldran amb tanta rapidesa com es pugui.